

מותאם לי

**פענוח שאלות הבנת הנקרא
ומיומנויות כתיבה המבוססים
על עקרונות ההוראה המותאמת**

יעל דוד

מדריכה לעברית

הפיקוח על הוראת העברית

פענוח מטלת שאלה

קשיים שעשויים להפריע לתלמיד בהבנת השאלה

דפוס עבודה
אימפולסיבי שמוביל
ל"פספוס" פרטים
בשאלה.

קושי בהבחנה בין
עיקר לבין טפל (במה
מתמקדת השאלה?)

קושי שפתי בהבנת
מילים מורכבות
בשאלה

אי הבנת המשמעויות
הסמויות העומדות
בבסיס השאלה

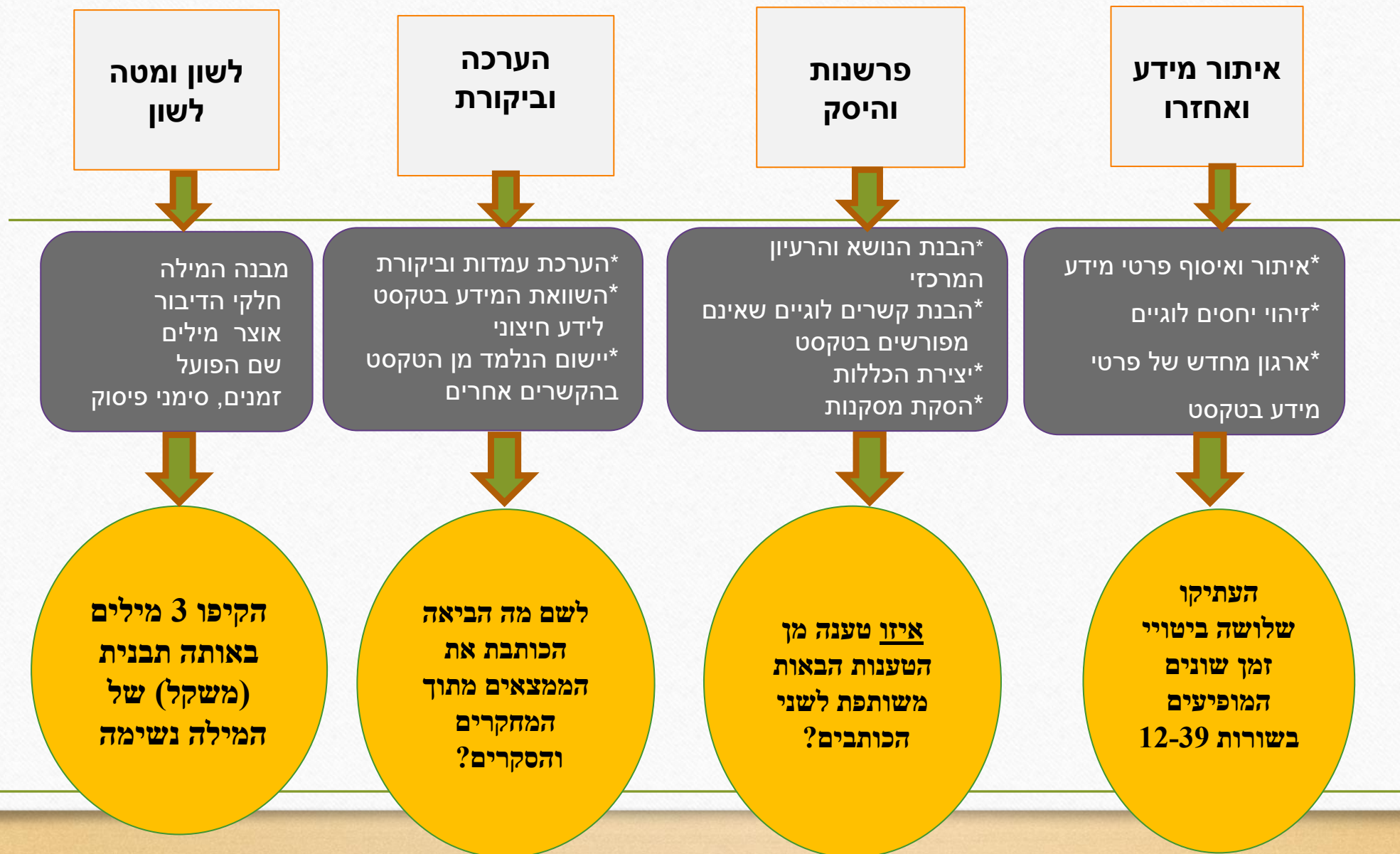
הצורך לעקוב אחר
ריבוי הוראות
בשאלה

כלל חשוב:

• אין נתונים מיותרים

בשאלה!!!!

ממדי ההבנה השונים

קיימים שני שלבים ב"פיצוח", פענוח מרכיבי

השאלה:

• שלב 1 – "פיצוח" טכני

• שלב 2 – עיבוד מעמיק – תכנון מבנה תשובה

שלב 1 – "פיצוח טכני"

- יש לקרוא את השאלה במדויק ולוודא שהקדשנו תשומת לב לכל מילה.
- סימון מילות השאלה ומילות הוראה
- התייחסות למספרים / כמויות
- התייחסות למספר הסעיפים – גבולות השאלה
- התייחסות למילים המשמעותיות בתוכן השאלה שיעזרו לתלמיד לאתר את
- התשובה בחומר הלימוד.

אין לעצור בשלב זה!

נדרש עיבוד באמצעות הסבר מילולי, כתיבה ומיפוי

תשובה.

שלב 2 – עיבוד מעמיק, תכנון מבנה תשובה נדרש

- - תרגום השאלה למילים שלנו (כולל מילות ההוראה והדרישה שעולה מהן).
- – כתיבת מבנה רצוי לתשובה, ע"פ מבנה השאלה.
- – בקרה של התכנון מול השאלה – יש לוודא שלא דילגנו על סעיפים, שלא התעלמנו ממידע רלוונטי, ממילים משמעותיות (ו..... או.....).

היכרות עם מילות ההוראה השונות

- חשוב לייחד זמן להיכרות מעמיקה עם מילות ההוראה השונות.
- – מומלץ להכין ברטיסייה של מילות ההוראה / השאלה האופייניות למקצועות השונים.

השווה

הסבר

תאר

נמק

פרט

ציין

הוכח

מודל לכתובת תשובה

- 1. קריאת שאלה והבהרה של מושגים
- 2. זיהוי ממד ההבנה של השאלה (מומלץ אך לא חובה)
- 3. איתור וסימון מילות שאלה, מילות הוראה, סעיפים ומילות תוכן
- 4. זיהוי מידע המופק מן השאלה.
- 5. **מטא קוגניציה**- הפעולות הנדרשות מהתלמיד כדי להשיב על המטלה.
- 6. **בניית תבנית** לכתובת תשובה.

לקח להוראה

הכנת כרטיס ניווט

בבואי להשיב על השאלה אבצע את הפעולות

הבאות:

1. אקרא את השאלה במדויק ואוודא שהבנתי כל מילה בשאלה.
2. אסמן את מילות ההוראה ו/או השאלה.
3. אסמן כמויות, סעיפים ומילות תוכן.
4. אזהה מידע המופק מן השאלה.
5. אגדיר/ אתכנן את הפעולות הנדרשות ממני כדי להשיב על השאלה.
6. אצור תרגום ומיפוי של מבנה השאלה במילים שלי.
7. אבצע בקרה שכללתי את כל הנדרש בתשובה.

דוגמות לבניית מודלים לכתיבת תשובה

כתבו שתי פעולות שעשו האחים לומייר, שבזכותן הם נחשבים לאבות הקולנוע.

- ממד הבנה שבא לידי ביטוי בשאלה זו –

איתור מידע.

- סימון מילות שאלה/ הוראה –

כתבו.

כתבו שתי פעולות שעשו האחים לומייר, שבזכותן הם נחשבים לאבות הקולנוע.

- מידע שניתן להפיק מהשאלה –
האחים לומייר ביצעו שתי פעולות שבזכותן נחשבו לאבות הקולנוע.
- הפעולות הנדרשות ממני כדי להשיב על השאלה –
צריך לחפש פעולות (פעולה = עשייה) בטקסט שעשו האחים לומייר אשר בזכותן נחשבו לממציאי קולנוע.

**כתבו שתי פעולות שעשו האחים לומייר, שבזכותן הם נחשבים לאבות
הקולנוע.**

• **כתיבת תבנית לתשובה –**

האחים לומר ביצעו שתי פעולות שבזכותן הם נחשבו לאבות הקולנוע.

פעולה 1 _____

פעולה 2 _____

דוגמות לבניית מודלים לכתיבת תשובה

בשורה 35 כתוב שהקולנוע נקלע למשבר קשה. **הביאו** דוגמה מהטקסט הממחישה את המשבר.

- ממד הבנה שבא לידי ביטוי בשאלה זו –

איתור מידע.

- סימון מילות שאלה/ הוראה –

הביאו.

**בשורה 35 כתוב שהקולנוע נקלע למשבר קשה. הביאו דוגמה מהטקסט
הממחישה את המשבר.**

- מידע שניתן להפיק מהשאלה –
הקולנוע נקלע למשבר קשה ויש דוגמה בטקסט הממחישה זאת.
- הפעולות הנדרשות כדי להשיב על השאלה –
 1. לחזור לשורה 35 ולקרוא את כל הפסקה.
 2. לאתר דוגמה הממחישה את המשבר.
- כתיבת תבנית לתשובה –
הקולנוע נקלע למשבר קשה. דוגמה לכך _____

דוגמות לבניית מודלים לכתובת תשובה

העתק מתוך הטקסט שלושה ביטויי זמן שונים המופיעים בשורות 1 – 43 והסבר מדוע הכותב עשה שימוש בביטויי זמן רבים.

- ממד הבנה שבא לידי ביטוי בשאלה זו –

איתור מידע + הערכה וביקורת.

- סימון מילות שאלה/ הוראה –

העתק, הסבר

העתק מתוך הטקסט שלושה ביטויי זמן שונים המופיעים בשורות 1 – 43 והסבר מדוע הכותב עשה שימוש בביטויי זמן רבים.

- מה המידע שניתן להפיק מהשאלה?
 - בטקסט מופיעים ביטויי זמן שונים ויש להם מטרה.
-
- מה הן הפעולות הנדרשות כדי להשיב על השאלה?
1. לפנות לשורות 1 – 43.
 2. לאתר ביטויי זמן שונים (מילים/צירופים הקשורים לזמן).
 3. מה תורמים ביטויי זמן אלו לטקסט.

העתק מתוך הטקסט שלושה ביטויי זמן שונים המופיעים בשורות 1 – 43
והסבר מדוע הכותב עשה שימוש בביטויי זמן רבים.

• כתיבת תבנית לתשובה:

• בטקסט יש שימוש בביטויי זמן שונים:

ביטוי 1 _____

ביטוי 2 _____

ביטוי 3 _____

הכותב משתמש בביטויי זמן רבים כי / כדי _____

דוגמות לבניית מודלים לכתיבת תשובה

בחלק האחרון של המאמר "אז מה באמת החזון בתחום התחבורה?" (שורות 54-65), הכותבת מעלה נושא חדש שלא הוזכר לפני כן והוא – צדק חברתי. במה תורמת העלאת נושא זה להשגת המטרה של הכותבת?

- ממד הבנה שבא לידי ביטוי בשאלה זו – פרשנות והיסק.
- סימון מילות שאלה/ הוראה – במה?

בחלק האחרון של המאמר "אז מה באמת החזון בתחום התחבורה?" (שורות 54–65), הכותבת מעלה נושא חדש שלא הוזכר לפני כן והוא – צדק חברתי. במה תורמת העלאת נושא זה להשגת המטרה של הכותבת?

- מה המידע שניתן להפיק מהשאלה?
- הכותבת מעלה בשורות 54–65 נושא חדש והוא צדק חברתי. נושא זה תורם להשגת מטרת הכותבת.
- מה הן הפעולות הנדרשות כדי להשיב על השאלה?
- 1. לפנות למאמר הנכון.
- 2. לקרוא את שורות 54–65.
- 3. לזהות את מטרת הכותבת בטקסט.
- 4. למצוא את הקשר בין צדק חברתי לבין מטרת הכותבת.

בחלק האחרון של המאמר "אז מה באמת החזון בתחום התחבורה?" (שורות 54-65), הכותבת מעלה נושא חדש שלא הוזכר לפני כן והוא – צדק חברתי. במה תורמת העלאת נושא זה להשגת המטרה של הכותבת?

- כתיבת תבנית לתשובה:
- בחלקו האחרון של המאמר הכותבת מעלה נושא חדש – צדק חברתי.
מטרת הכותבת היא _____
נושא צדק חברתי תורם למטרה זו כך ש _____

דוגמה לשאלה מבחינת מיצ"ב במדעים

החוקרים חזרו על הניסוי פעמים אחדות, ובכל פעם התקבלו תוצאות דומות. אחד החוקרים טען שייתכן שהתוצאות דומות כי הנמלים זוכרות את המיקום של חדרי הקן. הציעו כיצד אפשר להפריך (לשלול) את הטענה הזאת.

- ממד הבנה שבא לידי ביטוי בשאלה זו – פרשנות והיסק
- סימון מילות שאלה/ הוראה- הציעו
- מידע שניתן להפיק מהשאלה –
אחד החוקרים טוען כי בכל פעם מתקבלת תוצאה זהה בניסוי משום שהנמלים זוכרות את המיקום של חדרי הקן.

המשך הדוגמה

- הפעולות הנדרשות כדי להשיב על השאלה-

1. זיהוי הטענה המופיעה בשאלה.

2. הבאת נימוק או נימוקים לשלילת טענה זו.

- כתיבת תבנית לתשובה –

בוצע ניסוי חוזר ובכל פעם התקבלו תוצאות דומות. אחד החוקרים טען שההסבר לכך הוא שהנמלים זוכרות את המיקום של חדרי הקן.

אינני מסכים עם טענה זו כי

לפניך קטע קצר העוסק בהומור. קרא את הקטע, וכתוב תגובה קצרה (בהיקף של עד 5 שורות) לדברים הכתובים בו. בתגובתך כלול את העמדה המובעת בקטע, הבע את דעתך עליה, ונמק אותה.

שילוב הומור וצחוק בבית הספר

אחת הבעיות שהמורים בימינו מתמודדים עמה היא חוסר הריכוז של התלמידים בשיעורים. השימוש היום-יומי בטכנולוגיה התקשורתית – מְרֻשָּׁת (אינטרנט), טלוויזיה, משחקי מחשב וטלפון נייד – מפחית את כושר הריכוז של התלמידים במהלך השיעור. כמו כן תלמידים רבים אינם מסוגלים להפנים את חומר הלימוד מכיוון שגיל הנעורים עתיר טְרָדוֹת חברתיות ואישיות ומקשה עליהם להתרכז.

מה המורה יכול לעשות כדי לגרום לתלמידים להתרכז בשיעור מצד אחד, ולאפשר להם לפרוק את המתח המצטבר במהלך השיעור מצד אחר?

אחד הדברים היעילים הוא שימוש בהומור. באמצעות ההומור המורה מאפשר לתלמידים לצחוק במהלך השיעור, וכך הם יכולים להתמודד עם הלמידה בדרך נעימה וקלה יותר. תלמידים שצחקו בשיעור יהיו ערניים יותר ויזכרו טוב יותר את החומר הנלמד. כמו כן ההומור מאפשר לתלמידים ולמורים להתמודד עם בעיות אחרות, כגון אלימות, חרדה, כעס ועוד. ההומור מאפשר הַקְלָה, הקשבה ופתיחות לקליטת חומר לימודי, וכן הוא תורם לאקלים כיתתי רגוע.

דוגמות לבנית מודלים לכתיבת תשובה

לפניך קטע קצר העוסק בהומור. **קרא** את הקטע, **וכתוב תגובה** קצרה (בהיקף של עד 5 שורות) לדברים
הכתובים בו. בתגובתך **כלול** את העמדה המובעת בקטע, **הבע** את דעתך עליה, **ונמק** אותה.

- מהו ממד הבנה שבא לידי ביטוי בשאלה זו?

הערכה וביקורת

- סימון מילות שאלה/ הוראה-

קרא, כתוב תגובה, כלול, הבע, נמק

לפניך קטע קצר העוסק בהומור. קרא את הקטע, וכתוב תגובה קצרה (בהיקף של עד 5 שורות) לדברים הכתובים בו. בתגובתך כלול את העמדה המובעת בקטע, הבע את דעתך עליה, ונמק אותה.

- מידע שניתן להפיק מהשאלה –
- הקטע עוסק בהומור וניתן לזהות ממנו את עמדת הכותב.
- הפעולות הנדרשות כדי להשיב על השאלה-
- 1. קריאת הקטע.
- 2. זיהוי עמדת הכותב (בעד/ נגד).
- 3. הבעת דעה אישית (מסכים/לא מסכים) לעמדת הכותב.
- 4. נימוק.

לפניך קטע קצר העוסק בהומור. קרא את הקטע, וכתוב תגובה קצרה (בהיקף של עד 5 שורות) לדברים
הכתובים בו. בתגובתך כלול את העמדה המובעת בקטע, הבע את דעתך עליה, ונמק אותה.

• כתיבת תבנית לתשובה:

הכותבים _____ טוענים

ש

אני מסכים/ מתנגד לטענתם כי (3 נימוקים אחד משלהם)

כיצד נבצע התערבות נכונה?

➤ **הוראה מפורשת** – לומדים בכיתה לכתוב תשובה נכונה ורצוי לעשות זאת במספר מקצועות במקביל.

➤ **הערכה** – נותנים לתלמידים לכתוב תשובה ואז מבצעים הערכה במליאה. צריך להקנות לתלמידים את היכולת להעריך את תשובתם.

**שכיחות, סדירות, קביעות וצפיפות שבחשיפה עוזרים
לידע להתקבע!!!**

נפלא כוחו של אדם המביט בניצן

ורואה בו את הפרח.

אשרי האדם המבין כי גם הניצן

המתקשה להיפתח ראוי לפירות.